

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ДЕФІНІЦІЯ ІНТРАЛІНГВАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ В КОНТЕКСТІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ**INTRALINGUAL TRANSLATION WITHIN INCLUSIVE LINGUISTICS: TOWARDS A THEORETICAL AND METHODOLOGICAL DEFINITION****Янченко І.О.,***orcid.org/0000-0003-1245-4221**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри української мови і літератури, іноземних мов та перекладу
Закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»*

Стаття присвячена теоретико-методологічному обґрунтуванню дефініції інтралінгвального перекладу в контексті інклюзивної лінгвістики – дисципліни, яка є особливо актуальною в сучасному українському науковому і суспільному дискурсі. Мета дослідження полягає у формулюванні комплексного визначення інтралінгвального перекладу, що враховує його соціальну, когнітивну та семіотичну природу. На основі критичного аналізу провідних зарубіжних концепцій – від класичної тріади Романа Якобсона до сучасних праць Карен Корнінг Зетсен, Крістіане Маас, Сільвії Хансен-Шірри, Оге Гілл-Мадсена та інших – у статті простежується еволюція поняття від периферійного лінгвістичного явища до центрального інструменту забезпечення комунікативної рівності. Доводиться, що інтралінгвальний переклад є не «полегшеною» версією перекладу, а стратегічно складним процесом перекодування інформації у межах однієї мовної системи, зумовлений параметрами знань, часу, культури та простору. Окремо розглядається специфіка інклюзивних форматів Легкої мови (Easy Language) та Простої мови (Plain Language), усного інтралінгвального перекладу (Easy Language Interpreting) та міжсеміотичних практик (аудіодескрипція, субтитрування). Наголошується на ролі етичного виміру дефініції та необхідності збереження ідеологічного інваріанту при адаптації. У висновках пропонується авторська робоча дефініція інтралінгвального перекладу в інклюзивному контексті, що спирається на функціональний підхід (теорія Скопос), теорію семіотичної медіації та концепцію когнітивної доступності. Стаття має актуальне значення для розвитку українського перекладознавства, зокрема в напрямку соціально орієнтованої лінгвістики та забезпечення інформаційних прав осіб з особливими потребами.

Ключові слова: інтралінгвальний переклад, інклюзивна лінгвістика, доступність, Легка мова, Проста мова, когнітивна медіація, теорія Скопос, перекладознавство, соціальна інклюзія, комунікативний бар'єр.

This article provides a theoretical and methodological substantiation of intralingual translation (INTRA) within the framework of inclusive linguistics – a rapidly evolving field of significant importance to contemporary Ukrainian academic and social discourse. The study aims to formulate a comprehensive definition of INTRA that accounts for its social, cognitive, and semiotic nature. By critically analyzing prominent international frameworks – ranging from Roman Jakobson's seminal typology to contemporary research by Karen Korning Zethsen, Christiane Maaß, Silvia Hansen-Schirra, and Aage Hill-Madsen – the paper traces the evolution of the concept from a marginal linguistic phenomenon to a pivotal tool for ensuring communicative equality. The author argues that INTRA is not a «diluted» version of translation, but a strategically complex process of recoding within a single language system, governed by the parameters of knowledge, time, culture, and space. The study examines specific inclusive formats, including Easy Language, Plain Language, and Easy Language Interpreting, as well as intersemiotic practices such as audio description and subtitling. Particular emphasis is placed on the ethical dimension of defining INTRA and the necessity of preserving ideological invariants during adaptation. The study culminates in an original working definition of intralingual translation in an inclusive context, grounded in Skopos theory, semiotic mediation, and cognitive accessibility. This research significantly contributes to Ukrainian translation studies, specifically within socially oriented linguistics and the advancement of information rights for persons with disabilities.

Key words: intralingual translation, inclusive linguistics, accessibility, Easy Language, Plain Language, cognitive mediation, Skopos theory, translation studies, social inclusion, communicative barriers.

Постановка проблеми. Сучасна транслатологія характеризується зміною наукової парадигми і переглядом власних предметних меж. Протягом більшої частини ХХ ст. наукова рефлексія зосереджувалася майже виключно на міжмовному перекладі, натомість внутрішньомовне перекодування – інтралінгвальний переклад – перебувало на периферії дисципліни. Сьогодні ця нерівновага проявилася виразніше на тлі інклюзивних тенденцій в мовознавстві, зумовлених суспільними трансформаціями, на які академічна спільнота

зобов'язана реагувати теоретично виваженою відповіддю.

Для України 2026 це питання є актуальним. Ратифікація Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, упровадження Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору до 2030 р. [1], Розпорядження КМУ № 1046-р про стандарти доступної комунікації [2], чинний ДСТУ EN 301 549:2022 [3], Стратегія прав осіб з інвалідністю ЄС 2021–2030 [4] та поточна активна робота над стандартом державної мови «Термінологія без-

бар'єрності» формують правовий запит на науково обґрунтовані інструменти мовної адаптації. В умовах воєнного часу життєво необхідна інформація – медична, правова, евакуаційна – має бути подана у доступному форматі для максимально широкого кола громадян, включаючи осіб із порушеннями когнітивних функцій, людей похилого віку та внутрішньо переміщених осіб з обмеженою мовною компетенцією. Саме тому наявність концептуально обґрунтованої та операційно придатної дефініції інтралінгвального перекладу є не лише академічною, а й нагальною практичною потребою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Поняття інтралінгвального перекладу введено Р.Якобсоном у 1959 р. [5], який розмежував три типи перекладу – міжмовний (інтерлінгвальний), внутрішньомовний (інтралінгвальний) та міжзнаковий (інтерсеміотичний). Утім, зарезервувавши статус «власне перекладу» виключно за міжмовним типом, учений ненавмисно закріпив ієрархію, що на десятиліття визначила маргінальний статус інтралінгвального перекладу в академічному дискурсі. Першу системну спробу переосмислити цю ієрархію здійснила К.Зетсен у 2009 р., обґрунтувавши, що відмінності між внутрішньомовним та міжмовним перекладом є «питанням ступеня, а не природи», і запропонувавши концепт «релевантної схожості» як альтернативу хибному критерію еквівалентності [6]. Цей підхід отримав критеріальне оформлення у спільній праці К.Зетсен та А.Гілл-Мадсена, де на основі концептів деривації та релевантної схожості спростовано як прототипний, так і інституційний аргументи проти включення інтралінгвального перекладу до транслатології [7]. Новий етап зміни парадигми пов'язаний із концепцією К.Маас та С.Ганзен-Шірри, які переосмислюють переклад як усунення бар'єрів, а перекладача – як експерта з доступності [8]. Рутлідж-довідник з інтралінгвального перекладу інституціоналізував галузь, а монографія К.Маас теоретично розмежувала Просту мову та Легку мову як два різні інструменти інклюзивної комунікації [9; 10]. Важливе методологічне уточнення стосовно меж адаптації сформулював О.Зеель, пропонуючи концепт «добре збалансованої рівноваги» між спрощенням форми і збереженням семіотичної глибини оригіналу [11]. Колективна монографія «Intralingual Translation: Beyond Language and Text» підсумовує сучасний стан теоретичної дискусії: Г.Дам та К.Зетсен [12] емпірично підтверджують ідентичність мікростратегій внутрішньомовного та міжмовного перекладу, О.Гілл-Мадсен [13] семантично

розмежує поняття спрощення та доступності, О. Зеель [14] надає кількісні дані порівняльного аналізу, а Ю.Рубановські-Паз та ін. [15] обґрунтовують переклад на Легку мову як нову перекладацьку спеціалізацію. У сучасній українській транслатології питання інтралінгвального перекладу та спрощення мови залишаються теоретично не детермінованими. Попри гостру соціальну потребу в адаптованому контенті, цей напрям досі не виокремився у самостійний об'єкт перекладознавчого аналізу, перебуваючи на периферії наукових інтересів. У вітчизняному дискурсі відсутня конвенційна термінологія для опису внутрішньомовних перекладацьких трансформацій. Поняття «інтралінгвальний переклад» часто підміняється категоріями «адаптація», «редагування» або «стилістична правка», що виводить ці процеси за межі предмета транслатології у сферу прикладної лінгвістики чи видавничої справи. Питання доступності тексту розглядаються переважно в межах суміжних галузей – корекційної педагогіки, соціальної психології чи публічного управління. Через це лінгвістичний аспект спрощення сприймається лише як допоміжний технічний засіб, а не як складний когнітивно-комунікативний акт перекладу «зі складної мови на просту». В українській науці практично не представлені алгоритмізовані стратегії інтралінгвального перекладу (на кшталт міжнародних стандартів Easy-to-read або Plain Language), адаптовані до лексико-граматичної структури української мови. Дослідження переважно обмежуються загальними закликами до «мовної безбар'єрності» без опису конкретних транслатологічних моделей. Окремі праці, що торкаються питань інклюзивної лексики чи зрозумілості офіційних текстів, мають здебільшого констатувальний характер і не пропонують системного перекладознавчого обґрунтування того, як саме має змінюватися структура мови для досягнення когнітивної еквівалентності. Певні кроки до подолання цієї концептуальної невизначеності спостерігаються у працях низки дослідників, які звертаються до ідей «простої мови» або «зрозумілої мови» та інклюзивного дискурсу. Зокрема, автор у попередніх розвідках здійснив спробу методологічного розмежування простої мови (Plain Language) та мови легкого читання (Easy-to-Read) як диференційованих стратегій забезпечення когнітивної доступності [16]. Такий підхід, поряд із дотичними напрацюваннями інших фахівців у сфері безбар'єрної комунікації, закладає підґрунтя для переходу від фрагментарних зауважень щодо зрозумілості контенту до розроблення системної методологіч-

ної бази вітчизняної інклюзивної транслатології та лінгводидактики. Проте до сьогодні в українському науковому просторі спостерігається суттєвий розрив між інклюзивною мовною політикою держави та її теоретичним осмисленням у межах перекладознавства. Це зумовлює доцільність проектування власне транслатологічної моделі інтралінгвального перекладу, яка б базувалася на українському мовному матеріалі та враховувала когнітивні запити різних груп реципієнтів.

Постановка завдання. Незважаючи на значну теоретичну рефлексію, в українській транслатології дотепер відсутня консенсусна дефініція інтралінгвального перекладу, яка поєднувала б лінгвістичну, когнітивну та етичну природу явища і водночас містила методично вивірені демаркаційні критерії. Концепт «релевантної схожості», запропонований як замітник еквівалентності, залишається теоретично привабливим, але функціонально розмитим, оскільки незрозуміло, хто і за якими параметрами визначає цю «релевантність». Це, відповідно, призводить до термінологічної некерованості, за якої будь-який переказ може претендувати на статус перекладу. Не менш гострою є проблема т.зв. «пан-перекладизму», коли розширення терміна «переклад» аж до «усунення будь-яких бар'єрів» розмиває предметне поле дисципліни, якщо немає чітких критеріїв, за якими відрізняють лінгвістичний акт від технічного сервісу доступності. Нарешті, партиципативний вимір інклюзії – принцип «нічого для нас без нас» – майже не відображений у наявних теоретичних дефініціях, що робить їх дещо патерналістськими за своєю природою. Означені невіршені питання й визначають предмет цього дослідження.

Мета статті – на основі критичного синтезу провідних зарубіжних концепцій сформулювати теоретично обґрунтовану й функціональну дефініцію інтралінгвального перекладу в контексті інклюзивної лінгвістики, здатну подолати методологічну розмитість «релевантної схожості», ризик «пан-перекладизму» та відсутність партиципативного виміру в оцінці якості перекладу.

Виклад основного матеріалу. Маргіналізація інтралінгвального перекладу в науковому дискурсі зумовлена рядом взаємопов'язаних чинників. Перший – термінологічний: зарезервувавши статус «власне перекладу» (*translation proper*) виключно за міжмовним перекладом [5, с. 233], Р.Якобсон закріпив ієрархію, яка некритично відтворювалася в академічній традиції. Другий – інституційний: суспільна думка ототожнює переклад із міжмовною еквівалент-

ністю, і ця «народна» (*folk*) дефініція відображає не наукову реальність, а культурний стереотип [7, с. 693–694]. Третій – методологічний: традиційний критерій «еквівалентності» є взагалі не застосовуваним до інтралінгвального перекладу, де форма змінюється радикально, – а це сприймалося як свідчення «нижчого» статусу цього виду перекладу, хоча насправді свідчить лише про неадекватність самого критерію.

Подолання цих чинників стало можливим завдяки переходу від «народної» до «стипулятивної» (наукової) дефініції [7, с. 696], яка встановлює чіткі параметри ідентифікації явища в категорії, незалежні від культурних стереотипів. Ключовий аргумент полягає в тому, що відмінності між внутрішньомовним та міжмовним перекладом є питанням ступеня трансформації, а не різними за природою процесами [6, с. 795]. Це означає, що обидва явища функціонують за однаковими методологічними законами, застосовують ідентичний інструментарій мікростратегій і тому є рівноправними об'єктами транслатології. Емпіричне підтвердження цієї тези надає порівняльне дослідження О.Зеєля, яке зафіксувало статистично значущий збіг між прийомами інтер- та інтралінгвального перекладів на Просту мову, зокрема, в галузі експліцитації та синтаксичного спрощення [14, с. 128].

Інклюзивний вектор у транслатології визначає переклад як «усунення бар'єрів» [8, с. 45]. Основним критерієм перекладацького акту стає вже не наявність двох різних мов, а наявність комунікативної перепони та суспільна потреба її подолання. К.Зетсен виокремлює чотири первинні параметри, що детермінують виникнення бар'єру: знання (*knowledge*), час (*time*), культура (*culture*) і простір (*space*), – причому параметр знань є провідним в інклюзивному контексті, оскільки дефіцит концептуальної взаємодоступності є першопричиною більшості інших бар'єрів [6, с. 806–807]. Інтеграція цих параметрів із сучасними типологіями [8; 9] дозволяє нам запропонувати таку систематизацію (Табл. 1), що відображає не просто перелік явищ, а ієрархічну модель, де кожен тип бар'єру потребує специфічного перекладацького інструментарію.

Окремо маємо прокоментувати медіальний бар'єр, включення якого до інтралінгвальної типології може видатися дискусійним. Традиційно аудіодескрипція та субтитрування розглядаються як інтерсеміотичний переклад (з візуального ряду в текст або звук). Однак у рамках інклюзивної лінгвістики, де межа між типами Р.Якобсона принципово переосмислюється, ми розглядаємо

Інтегрована типологія комунікативних бар'єрів в інклюзивній лінгвістиці

Тип бар'єру	Первинний параметр (за К.Зетсен)	Сутність	Інструмент INTRA
Когнітивний	Знання (Knowledge)	Абстрактний зміст, брак фонових знань	Легка мова (Easy Language)
Мовний / Регістровий	Знання (Knowledge) Простір (Space)	Регістрова невідповідність, жанрова специфіка (напр. юридичний дискурс)	Проста мова (Plain Language)
Діахронічний	Час (Time)	Архаїчні форми, застаріла семантика	Модернізація тексту
Культурний	Культура (Culture)	Незрозумілі реалії, конотації	Культурна локалізація
Медіальний	Простір (Space)	Недоступний сенсорний формат	SDH (субтитри для глухих та слабочуючих), аудіодескрипція

медіальну адаптацію як інтралінгвальну медіацію, оскільки вона перекодує вербальний контент у межах однієї мови для забезпечення сенсорної доступності. Водночас необхідно чітко провести демаркаційну лінію: медіальна адаптація є перекладом лише тоді, коли вона супроводжується регенерацією тексту (наприклад, аудіодескрипція як створення нового тексту на основі візуалу), а не просто зміною технічного формату. Таким чином, збільшення шрифту або зміна контрасту є технічним сервісом доступності, а не перекладом. Когнітивні та медіальні бар'єри традиційно взагалі не розглядалися як об'єкт транслатології, тому їх включення до дисципліни і становить суть інклюзивного вектору, який змінює не лише предмет науки, а й розуміння соціальної відповідальності перекладача.

Найгострішою методологічною проблемою є питання меж інтралінгвального перекладу. Якщо переклад визначається як «усунення будь-яких бар'єрів», виникає логічна аналогія: окуляри усувають зоровий бар'єр, збільшення шрифту – бар'єр сприйняття; чи є вони «перекладом»? Відповідь полягає у принциповому розрізненні між лінгвістичним актом і технічним сервісом доступності, оскільки перший передбачає вербальну трансформацію зі збереженням смислу, другий – зміну формату репрезентації без трансформації тексту.

Для методологічного обґрунтування цієї диференціації ми вводимо концепт лінгвістичного інваріанту – мінімальної сукупності пропозиційних зв'язків і ціннісних позицій оригіналу, збереження якої є обов'язковою умовою кваліфікації трансформації як перекладу, а не скорочення чи нового тексту. Цей концепт логічно розвиває застереження О.Зеєля щодо «добре збалансованої рівноваги»: якщо при спрощенні форми втрачається хоча б одна ключова логічна ланка пропо-

зиції, то йтиметься вже не про переклад, а про дефектну адаптацію [11, с. 103]. Цей критерій водночас закриває і дискусію щодо «популяризації», позаяк, наукопоп-стаття є перекладом наукового тексту лише доти, доки зберігає систему доказів у спрощеній формі, але якщо система доказів замінена риторикою – інваріант порушено.

Концепт «релевантної схожості» [7, с. 700], запропонований замість еквівалентності, є теоретично коректним, але залишається теоретично абстрактним, оскільки без визначеної процедури встановлення «релевантності» поняття припускає значну інтерпретаційну довільність. Ми пропонуємо верифікацію релевантної схожості здійснювати на чотирьох взаємопов'язаних рівнях (Табл. 2), жоден з яких не є самодостатнім.

Особливо важливим є четвертий рівень – когнітивна доступність, – який реалізує партиципативний принцип «нічого для нас без нас», з огляду на те, що якість перекладу перевіряється безпосередньо представниками цільової групи. Власне відсутність цього рівня перетворює більшість адаптацій на патерналістський текст, де фахівець-лінгвіст одноосібно вирішує, що є зрозумілим для людини з когнітивними особливостями – без будь-якої верифікації цього припущення. У контексті Легкої мови партиципативне тестування є нормативною вимогою, і саме ця вимога відрізняє науково легітимний інклюзивний переклад від аматорського спрощення [10, с. 49].

Функціональна концепція лояльності К.Норд [17, с. 28–29], а саме одночасної відповідальності перекладача перед автором і реципієнтом, потребує особливої уваги в інклюзивному контексті. Якщо автор (лікар, юрист) прагне термінологічної точності, а реципієнт потребує видалення цих термінів, лояльність до обох стає взаємовиключною. Невизначеність шляхів вирішення цього кон-

Таблиця 2

**Робоча модель верифікації «релевантної схожості»
в інклюзивному інтралінгвальному перекладі**

Рівень верифікації	Ключове питання	Метод перевірки
Пропозиційна повнота	Чи збережені ключові логічні зв'язки оригіналу? (критерій «збалансованої рівноваги» за О.Зеєлем)	Пропозиційний аналіз, семантичні мережі
Референційна точність	Чи відповідає денотат цільового тексту оригіналу?	Зіставлення ключових денотатів
Прагматичний інваріант	Чи збережено ціннісну та прагматичну позицію автора?	Дискурс-аналіз авторських позицій; на рівні Легкої мови (Easy Language) – верифікація інтенції
Когнітивна доступність і гідність реципієнта	Чи буде цільова аудиторія адекватну ментальну модель? Чи не є спрощений текст принизливим або «дитячим» для дорослого реципієнта?	Партиципативне тестування з представниками групи

флікту позбавляє дефініцію практичного сенсу. Вирішення пропонується через принцип ієрархічної лояльності з чітким пріоритетом, а саме: в інклюзивному інтралінгвальному перекладі когнітивні потреби реципієнта мають методологічний пріоритет над стилістичними формами автора, але ніколи – над лінгвістичним інваріантом. Skoros у розумінні Х.Фермеєра [18, с. 221] виступає арбітром, адже мета інклюзивного перекладу – когнітивна доступність – легітимізує будь-які формальні трансформації, однак не виправдовує пропозиційних втрат. Це означає, що терміни можуть бути замінені загальноживаними словами, але логічна структура аргументу – ні. Розрізнення, запропоноване О.Гілл-Мадсенем, доповнює цю тезу семантично: спрощення є технічним процесом (засобом), тоді як доступність – семантичною якістю результату (метою); перекладач зменшує семантичну щільність тексту, розпаковуючи стиснуті спеціалізовані значення у більш експліцитні конфігурації, але неодмінно зберігаючи їхню логіко-семантичну сутність (фактологічний зміст) [13, с. 104–110].

Методологічний статус інтралінгвального перекладу як рівноправного об'єкта транслатології підтверджується на рівні операційних прийомів. Як засвідчує емпіричне дослідження О.Зеєля, внутрішньомовний переклад на Просту мову послуговується тим самим інвентарем мікростратегій, що й міжмовний: експліцитацією (розгортанням імпліцитних значень), реструктуризацією (перебудовою синтаксичної структури), субституцією (заміною одиниць функціональними аналогами), вилученням надлишкових елементів та додаванням пояснювального контексту [14, с. 128]. Специфіка інклюзивного інтралінгвального перекладу полягає не у принципово іншому наборі прийомів, а в радикальнішому їх застосуванні та чіткому під-

порядкуванні когнітивним потребам цільової аудиторії [14, с. 135]. Когнітивне підґрунтя цієї радикальності пояснює теорія подвійного кодування [19] та теорія когнітивного навантаження [20], позаяк надмірно ущільнена інформація перевищує можливості робочої пам'яті реципієнта і унеможливує розуміння навіть за умови формальної мовної компетенції. Відповідно, зменшення «семантичної щільності» є не поступкою «примітивізації», а нейрокогнітивно обґрунтованою умовою ефективної комунікації.

Усна форма інтралінгвального перекладу, досліджена Ю.Рубановські-Паз та ін., розширює дефініцію до сфери живої медіації на підставі того, що синхронний або послідовний переклад у межах однієї мови вимагає одночасного вилучення сенсу та реконфігурації регістру в умовах гострого часового дефіциту [15, с. 145]. Практики свідчать, що «лінгвістична інтерференція» з боку вхідного регістру є складнішою для подолання, ніж при міжмовному перекладі, що остаточно спростовує уявлення про «легкість» внутрішньомовної медіації [15, с. 152].

Синтез проведеного аналізу дозволяє сформулювати таку робочу дефініцію:

Інтралінгвальний переклад в контексті інклюзивної лінгвістики – це методологічно обґрунтований процес семіотичної медіації, що полягає у перекодуванні повідомлення в межах однієї мовної системи через подолання когнітивних, діахронічних, функціональних або культурних бар'єрів, зі збереженням лінгвістичного інваріанту оригіналу та з метою забезпечення права цільової аудиторії на повноцінний і рівноправний доступ до змісту – за умови верифікації результату представниками цієї аудиторії.

Ця дефініція є результатом синтезу чотирьох теоретичних традицій. Від функціонального під-

ходу Х.Фермеєра і К.Норд [17; 18] вона запозичує пріоритет мети (*skoros*) над формою і принцип ієрархічної лояльності. Від критеріальної теорії К.Зетсен і О.Гілл-Мадсена [6; 7] – концепти деривації та релевантної схожості як легітимізаційний фундамент. Від семантичної концепції О.Гілл-Мадсена [12] – розрізнення між спрощенням як засобом і доступністю як семантичною метою. Від етичної позиції О.Зеєля [11] – лінгвістичний інваріант як демаркаційний критерій та «добре збалансовану рівновагу» як операційний принцип. Партиципативна верифікація долає патерналістську обмеженість попередніх дефініцій, вводячи носія досвіду як необхідного учасника оцінки якості, а не лише як об'єкт турботи.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати кілька узагальнень. Інтралінгвальний переклад є науково легітимним об'єктом перекладознавства, рівноправним інтралінгвальному як за природою когнітивних процесів, так і за складом застосовуваних мікростратегій; його тривала маргінальність у дисципліні зумовлена не методологічними підставами, а некритичним відтворенням «народних» уявлень. Визначальним критерієм перекладацької ситуації в інклюзивній лінгвістиці є не мовна пара, а тип комунікативного бар'єру та потреба в його усуненні через вербальну трансформацію зі збережен-

ням смислу – що відрізняє переклад від технічних сервісів доступності. Ризик «пан-перекладизму» нейтралізується введенням лінгвістичного інваріанту як чіткого демаркаційного критерію, що водночас захищає теорію інтралінгвального перекладу від звинувачень у легітимізації «примітивізації» мови. Концепт «релевантної схожості» набуває наукової операційності лише в рамках чотирирівневої моделі верифікації, де кожен рівень є необхідним, але не самодостатнім. Нарешті, включення партиципативного виміру в дефініцію є важливим кроком від декларативної до справжньої інклюзії. Практичне значення запропонованої дефініції та верифікаційної моделі полягає в тому, що вони можуть слугувати концептуальним підґрунтям для стандартизації Простої мови (Plain Language) та Легкої мови (Easy Language) в Україні, розробки навчальних програм для інклюзивних перекладачів і фахівців з Easy Language Interpreting, а також для формування правових вимог до мовної доступності офіційних документів у процесі гармонізації з *acquis* ЄС.

Перспективи подальших досліджень охоплюють емпіричне вивчення мікростратегій на матеріалі українських текстів, кількісну верифікацію запропонованої моделі на різнотипних корпусах, а також розробку стандартів доступної комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про внесення змін до Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.03.2025 № 294-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 14.01.2026).
2. Про схвалення рекомендацій щодо викладення інформації суб'єктами владних повноважень у форматах, що забезпечують доступність її сприйняття : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2023 № 1046-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-rekomendatsii-shchodo-vykladennia-informatsii-subiektamy-vladnykh-povnovazhen-s1046-171123> (дата звернення: 30.12.2025).
3. ДСТУ EN 301 549:2022 (EN 301 549 V3.2.1 (2021-03), IDT). Інформаційні технології. Вимоги щодо доступності продуктів та послуг ІКТ. [Чинний від 2022-12-31]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2022. 158 с. URL: https://zakon.isu.net.ua/sites/default/files/normdocs/dstu_en_301_549_2022_informaciyni_tekhnologii_vimogi_schodo_.pdf (дата звернення: 12.01.2026).
4. Strategy for the rights of persons with disabilities 2021–2030 : Union of equality / European Commission : Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion. Luxembourg : Publications Office, 2021. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2767/31633> (дата звернення: 30.12.2025).
5. Jakobson R. On Linguistic Aspects of Translation. *On Translation* / ed. by R. A. Brower. Cambridge, MA : Harvard University Press, 1959. P. 232–239. URL: <https://web.stanford.edu/~eckert/PDF/jakobson.pdf> (дата звернення: 14.02.2026).
6. Zethsen K. Intralingual Translation: An Attempt at Description. *Meta*. 2009. Vol. 54, No. 4. P. 795–812. DOI: <https://doi.org/10.7202/038904ar> (дата звернення: 14.02.2026).
7. Zethsen K., Hill-Madsen A. Intralingual Translation and Its Place within Translation Studies – A Theoretical Discussion. *Meta*. 2016. Vol. 61, No. 3. P. 692–708. DOI: <https://doi.org/10.7202/1039225ar> (дата звернення: 14.02.2026).
8. Maaß C., Hansen-Schirra S. Easy Language – Research and Practice. Berlin : Frank & Timme, 2021. 275 p. https://www.researchgate.net/profile/Christiane-Maass/publication/352714329_Easy_Language_Research_Text_and_User_Perspectives_Berlin_Frank_Timme_Easy_-_Plain_-_Accessible/links/60d4c3a7a6fdcca0ddbc0920/Easy-Language-Research-Text-and-User-Perspectives-Berlin-Frank-Timme-Easy-Plain-Accessible.pdf (дата звернення: 14.02.2026).

9. The Routledge Handbook of Intralingual Translation / ed. by L. Pillière, Ö. Berk Albachten. 1st ed. Routledge, 2024. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003188872> (дата звернення: 14.02.2026).
10. Maaß C. Easy Language – Plain Language – Easy Language Plus. Balancing Comprehensibility and Acceptability. Berlin : Frank & Timme, 2020. 240 p. URL: https://www.uni-hildesheim.de/media/fb3/uebersetzungswissenschaft/Leichte_Sprache_Seite/Publikationen/Easy_-_Plain_-_Easy_Plus/Cover_Easy_Language_-_Plain_Language_-_Easy_Language_Plus.pdf (дата звернення: 12.01.2026).
11. Seel O. I. Intralingual translation, cultural accessibility and the ethics of translation: The Volxbibel as a case study. *Meta*. 2024. Vol. 69, No. 1. P. 89–109. DOI: <https://doi.org/10.7202/1113942ar> (дата звернення: 12.01.2026).
12. Dam H., Zethsen K. Intralingual translation: Theory meets practice. *Intralingual Translation: Beyond language and text* / ed. by H. Karas, H. Bat-Zeev Shyldkrot. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2026. P. 12–30. DOI: <https://doi.org/10.1075/btl.168.01dam> (дата звернення: 02.03.2026).
13. Hill-Madsen A. 'Simplification' and 'accessibility' in diaphasic intralingual translation. *Intralingual Translation: Beyond language and text* / ed. by H. Karas, H. Bat-Zeev Shyldkrot. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2026. P. 96–117. DOI: <https://doi.org/10.1075/btl.168.05hil> (дата звернення: 02.03.2026).
14. Seel O. Comparing micro-strategies in interlingual and plain language intralingual translation. *Intralingual Translation: Beyond language and text* / ed. by H. Karas, H. Bat-Zeev Shyldkrot. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2026. P. 118–142. DOI: <https://doi.org/10.1075/btl.168.06see> (дата звернення: 02.03.2026).
15. Rubanovsky-Paz J. et al. Easy language interpreting. *Intralingual Translation: Beyond language and text* / ed. by H. Karas, H. Bat-Zeev Shyldkrot. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2026. P. 143–164. DOI: <https://doi.org/10.1075/btl.168.07rub> (дата звернення: 02.03.2026).
16. Янченко І. Диференціація форматів спрощення іншомовного тексту в інклюзивній вищій освіті. *Studia methodologica*. 2026. № 61. С. 340–349. DOI: <https://doi.org/10.32782/2307-1222.2026-61-27>.
17. Nord C. Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained. Manchester : St. Jerome Publishing, 1997. 154 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315760506> (дата звернення: 12.01.2026).
18. Vermeer H. J. Skopos and commission in translational action / trans. by A. Chesterman. *The Translation Studies Reader* / ed. by L. Venuti. 4th ed. London ; New York : Routledge, 2021. P. 219–230. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780429280641-26> (дата звернення: 12.01.2026).
19. Paivio A. Mental representations: A dual coding approach. Oxford : Oxford University Press, 1990. 322 p. DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195066661.001.0001> (дата звернення: 12.01.2026).
20. Sweller J. Cognitive load theory, learning difficulty, and instructional design. *Learning and Instruction*. 1994. Vol. 4, No. 4. P. 295–312. DOI: [https://doi.org/10.1016/0959-4752\(94\)90003-5](https://doi.org/10.1016/0959-4752(94)90003-5) (дата звернення: 12.01.2026).

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 30.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026